

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Έκθεση
για την αξιολόγηση του
ισχύοντος νομοθετημένου
κατώτατου μισθού και
ημερομισθίου
με εκτιμήσεις για την
προσαρμογή του στις
επίκαιρες οικονομικές
συνθήκες

Φεβρουάριος 2022

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	3
Κύκλος εργασιών.....	3
Μακροοικονομικές επιδόσεις και προοπτικές.....	4
Εξαγωγές.....	5
Ανταγωνιστικότητα	6
Παραγωγικότητα.....	8
Πληθωρισμός.....	12
Κατώτατος μισθός σε Ελλάδα και Ε.Ε.	13
Επιδράσεις μεταβολής κατώτατου μισθού.....	17
Ανεργία	22
Φτώχεια	23
Ανισότητες	25
Συμπεράσματα.....	27
Πηγές	28

Εισαγωγή

Η τρέχουσα συγκυρία χαρακτηρίζεται από έντονη ρευστότητα που τροφοδοτείται από τις τρεις παράλληλες προκλήσεις (πανδημία, πληθωρισμός, ρωσο-ουκρανικός πόλεμος) που έως ένα βαθμό συνδέονται μεταξύ τους.

Η πανδημική κρίση που είναι ακόμα σε εξέλιξη, ο καλπάζων πληθωρισμός που οφείλεται κυρίως στην άνοδο των τιμών ενέργειας και ο ρωσο-ουκρανικός πόλεμος οι πολύ-επίπεδες συνέπειες του οποίου δεν μπορούν να υπολογιστούν, προδιαγράφουν ένα ιδιαίτερα ρευστό περιβάλλον και ένα αβέβαιο μέλλον.

Ο μηχανισμός για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού έχει σχεδιαστεί ώστε να λειτουργεί σε σχετικά ομαλές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες.

Οι προϋποθέσεις αυτές δεν υφίστανται στην παρούσα συγκύρια.

Λαμβάνοντας υπόψη αυτούς τους περιορισμούς τονίζουμε ότι η Έκθεση του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου έχει συνταχθεί με βάση τις υπάρχουσες συνθήκες, οι οποίες μπορεί να έχουν αλλάξει δραματικά κατά το χρόνο που θα πρέπει να ληφθούν οι αποφάσεις για το ύψος του κατώτατου μισθού.

Κύκλος εργασιών

Η εξέταση του κύκλου εργασιών των ελληνικών επιχειρήσεων, βάσει των πιο πρόσφατων διαθέσιμων στοιχείων, περιλαμβάνει τους πρώτους εννέα μήνες του 2021. Και οι συγκρίσεις με τα προηγούμενα έτη αφορούν την ίδια χρονική περίοδο. Από την διαχρονική εξέταση μάλιστα έχουν εξαιρεθεί τομείς της ελληνικής επιχειρηματικότητας για τους οποίους δεν υπήρχαν πλήρη και αξιόπιστα στοιχεία για το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του 2021. Στη βάση αυτού του πλαισίου ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων το 2021 ανέκτησε πλήρως την υποχώρηση του 2020 και επέστρεψε στα επίπεδα του 2019. Ωστόσο, αυτή η θεαματική βουτιά του 2020 και η επάνοδος του 2021 πραγματοποιήθηκε μέσω σημαντικών μεταβολών στο ειδικό βάρος του κάθε τομέα. Με άλλα λόγια μπορεί η γενική εικόνα του 2021 να είναι ίδια με εκείνη του 2019, υπάρχουν ωστόσο εκτεταμένες αλλαγές στο μερίδιο του κάθε τομέα.

Οι τομείς που ωφελήθηκαν περισσότερο είναι: Δραστηριότητες σχετικά με την ανθρώπινη υγεία (αύξηση κύκλου εργασιών κατά 20,84% από το 2019 ως το 2021 το πρώτο εννιάμηνο κάθε έτους), Γεωργία, δασοκομία και αλιεία (20,15%), Άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (13,85%), Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες (9,73%) και Μεταποίηση (7,87%). Αντίθετα, υπήρξαν τομείς που υπέστησαν σοβαρές απώλειες στον κύκλο εργασιών τους: Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (-54,29%), Τέχνες διασκέδαση και ψυχαγωγία (-27,75%), Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης (-28,39%), Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες (-21,74%) και Μεταφορά και αποθήκευση (-13,53%).

Πίνακας 1
Κύκλος εργασιών (σε χιλ. ευρώ), από διοικητικές πηγές, για το σύνολο των επιχειρήσεων της
ελληνικής οικονομίας (Στατιστικό Μητρώο Επιχειρήσεων, έτος 2018), ανά τομέα οικονομικής
δραστηριότητας (NACE Αναθ. 2)

Οικονομική δραστηριότητα	Κύκλος εργασιών τα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους (σε χιλ. ευρώ)			Μεταβολή 2021 προς 2019
	2019	2020	2021	Ποσοστό %
Περιγραφή				
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	4.392.817	4.493.777	5.277.778	20,15
Ορυχεία και λατομεία	631.615	563.591	609.669	-3,47
Μεταποίηση	47.565.814	41.572.327	51.307.785	7,87
Κατασκευές	6.714.186	6.143.790	6.820.400	1,58
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	92.813.106	85.079.082	96.914.960	4,42
Μεταφορά και αποθήκευση	13.200.263	9.475.778	11.414.189	-13,53
Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	11.344.707	5.254.843	8.123.550	-28,39
Ενημέρωση και επικοινωνία	8.834.169	8.038.448	8.702.569	-1,49
Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας	2.756.110	1.225.691	1.259.872	-54,29
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	6.879.886	6.467.786	7.549.580	9,73
Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	5.554.697	3.414.205	4.347.308	-21,74
Άμυνα. υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	292.022	298.505	332.478	13,85
Εκπαίδευση	277.602	261.835	299.035	7,72
Δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	1.493.764	1.456.130	1.805.131	20,84
Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	4.024.337	3.041.100	2.907.476	-27,75
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	977.939	808.095	916.674	-6,26
Άγνωστη δραστηριότητα	101.767	239.189	346.372	240,36
Γενικό Σύνολο	207.854.801	177.834.174	207.674.954	-0,09

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Μακροοικονομικές επιδόσεις και προοπτικές

Βάσει των στοιχείων που περιλαμβάνονται στις χειμερινές προβλέψεις του 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι το 2021 η ελληνική οικονομία κατάφερε να ανακτήσει σημαντικό μέρος των απωλειών του

2020 λόγω των μεγάλων εισροών τουριστών, ενώ σημαντική ήταν και η ανάκαμψη της βιομηχανίας (European Commission, 2022).

Συνυπολογίζοντας όλα τα διαθέσιμα στοιχεία για την πορεία της ελληνικής οικονομίας το πρώτο εξάμηνο του 2021, θετική συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ είχαν όλες οι συνιστώσες του ΑΕΠ με εξαίρεση τις καθαρές εξαγωγές. Η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε έναντι του προηγούμενου χρόνου κατά 4% και μετατράπηκε σε κύριο προσδιοριστικό παράγοντα της ανάκαμψης, όταν έναν χρόνο πριν είχε αποδειχθεί κινητήρια δύναμη της ύφεσης. Στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης συνέβαλε η αύξηση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος.

Σε ό,τι αφορά το τρέχον έτος, οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κάνουν λόγο για αύξηση του ΑΕΠ κατά 4,9% και πληθωρισμό 3,1%, ενώ για το 2023, το ΑΕΠ προβλέπεται να αυξηθεί κατά 3,5%, ενώ ο πληθωρισμός αναμένεται να συρρικνωθεί περισσότερο στο 1,1%. Οι προβλέψεις του κρατικού προϋπολογισμού για το 2022 ήταν πιο συγκρατημένες σχετικά με την αύξηση του ΑΕΠ (4,5%), ενώ για την ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση προβλέπουν επιβράδυνση της αύξησης (από αύξηση 3,3% το 2021 σε 3% το 2022) και καθαρή μείωση (από αύξηση 4,1% το 2021 μείωση 2,8% το 2022), αντίστοιχα (Υπουργείο Οικονομικών, 2021). Αναλυτικά οι προβλέψεις παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2

ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ (ποσοστιαία ετήσια μεταβολή)	2022
ΑΕΠ	4,5
Ιδιωτική κατανάλωση	3
Δημόσια κατανάλωση	-2,8
Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου	21,9
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	11,1
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	8,9
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	1
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	0,8
Απασχόληση	2,6
Ποσοστό ανεργίας	12,2
Ποσοστό ανεργίας (Έρευνα εργατικού δυναμικού)	14,2

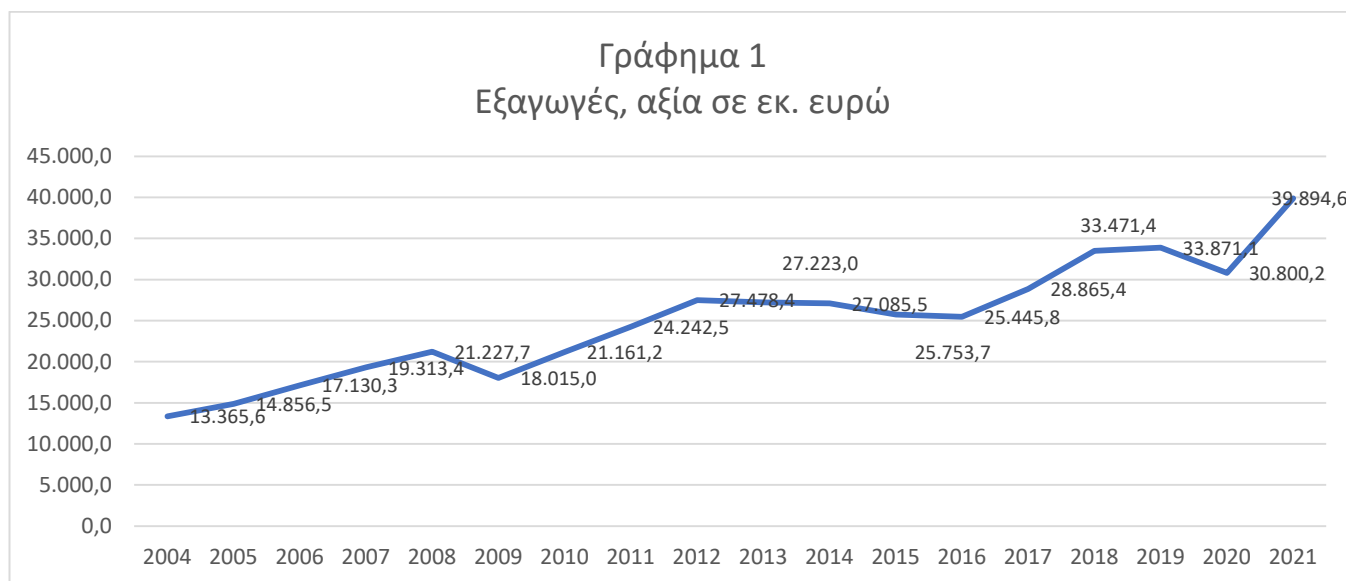
Πηγή: Κρατικός προϋπολογισμός 2022

Αξίζει ωστόσο μια ξεχωριστή αναφορά στις εξαγωγές λόγω της ιδιαίτερης συμβολής τους στην αύξηση του ΑΕΠ και στο εμπορικό ισοζύγιο.

Εξαγωγές

Η συνολική αξία των εξαγωγών – αποστολών κατά το δωδεκάμηνο Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2021 ανήλθε σε 39.894,6 εκ. ευρώ, έναντι 30.800,2 εκ. ευρώ το ίδιο διάστημα του 2020, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 29,5% σε ένα χρόνο (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021α). Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, η αντίστοιχη αύξηση ανήλθε σε 19,7%, ενώ εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών και των πλοίων η αύξηση

ήταν 19,9%. Αξίζει να αναφερθεί ότι το σύνολο των εξαγωγών το 2021 υπερέβη όχι μόνο το σύνολο των εξαγωγών του 2020, αλλά και των εξαγωγών του 2019, όταν έφτασαν τα 33.871,1 εκ. ευρώ.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Εξετάζοντας τις αφίξεις των ελληνικών εξαγωγών, παρατηρούμε ότι οι εξαγωγές προς τις τρίτες χώρες αυξήθηκαν σε ρυθμό σχεδόν διπλάσιο των εξαγωγών προς τις χώρες της ΕΕ (21,4% έναντι 54,2%). Με κριτήριο τη σύνθεση των εξαγωγών στις χώρες της ΕΕ, τα προϊόντα που κυριάρχησαν ήταν βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κυρίως κατά πρώτη ύλη, τρόφιμα και ζώα ζωντανά, χημικά προϊόντα και συναφή και ορυκτά καύσιμα και λιπαντικά. Προς τις τρίτες χώρες κι εξαιρουμένων των καυσίμων, τα προϊόντα που κυριάρχησαν ήταν βιομηχανικά είδη, τρόφιμα, ζώα και ζωντανά, χημικά προϊόντα και μηχανήματα και υλικό μεταφορών.

Παρά την αύξηση των εξαγωγών, η σχετικά μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών οδήγησε σε διεύρυνση του ελλείματος του εμπορικού ισοζυγίου: Από 21.864,2 το 2019, μειώθηκε σε 18.153,6 εκ. το 2020 (μείωση κατά 17% από το 2019 στο 2020), ενώ το 2021 το εμπορικό έλλειμμα κατέγραψε ρεκόρ για τα τελευταία έτη φθάνοντας τα 24.295,6 εκ. ευρώ (αύξηση κατά 33,8% από το 2020 στο 2021).

Ανταγωνιστικότητα

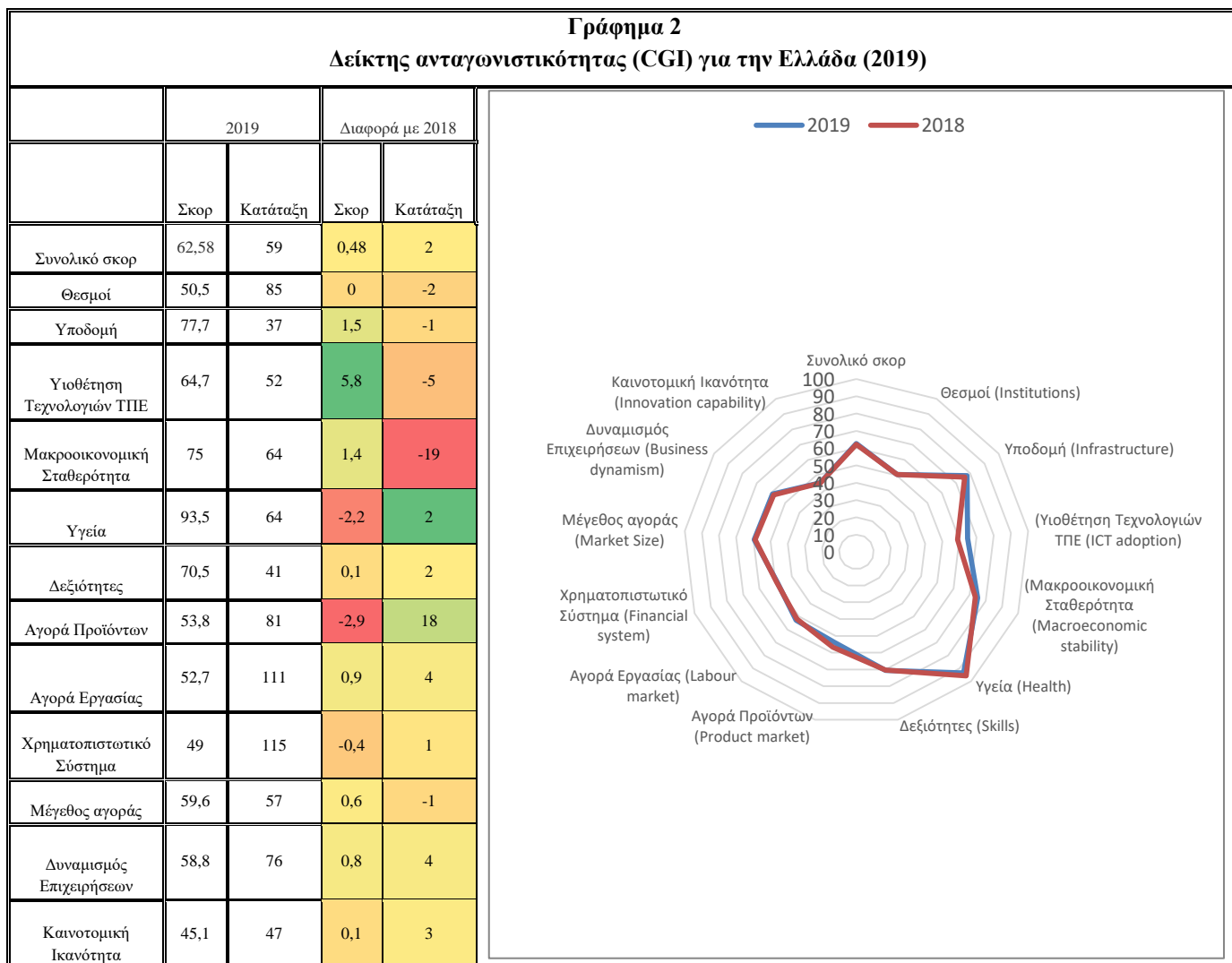
Η παγκόσμια έκθεση ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Report - (GCR)) εκδίδεται από το 2004 από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ και βαθμονομεί τις χώρες με βάση ένα δείκτη ανταγωνιστικότητας που έχει καταρτίσει (Global Competitiveness Index – (CGI)). Μετά τη σημαντική απώλεια ανταγωνιστικότητας που υπέστη η Ελλάδα ύστερα από το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης (και παρά την λήψη μέτρων που θα οδηγούσαν στη βελτίωση της) η χώρα φαίνεται σταδιακά να ανακάμπει ανεβαίνοντας δύο θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη το 2019 σε σχέση με το 2018, δηλαδή κατά τη χρονιά που ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε κατά 10,9%.

Τη μεγαλύτερη βελτίωση ως προς το σκορ παρουσίασε η Ελλάδα στον υποδείκτη της υιοθέτησης τεχνολογιών ΤΠΕ ανεβάζοντας το σκορ της κατά 5,8 μονάδες και τη θέση της στην παγκόσμια κατάταξη

κατά 5 θέσεις. Αναφορικά με τις ΤΠΕ η Ελλάδα παρουσιάζει την καλύτερη της επίδοση στις συνδέσεις ευρυζωνικού ίντερνετ ως προς τον πληθυσμό και τη χειρότερή της επίδοση στις συνδέσεις ίντερνετ με δίκτυο οπτικών ινών ως προς τον πληθυσμό.

Την καλύτερη επίδοση αναφορικά με την εξέλιξη της στην παγκόσμια κατάταξη πέτυχε η Ελλάδα στον υποδείκτη της μακροοικονομικής σταθερότητας. Η σημαντική βελτίωση της συνιστώσας του υποδείκτη που αφορά στη δυναμική εξυπηρέτησης του χρέους οδήγησε σε αυτό το αποτέλεσμα.

Τέλος, τη χειρότερη επίδοση παρουσίασε η Ελλάδα στην υποδείκτη της Αγοράς Προϊόντων όπου το σκορ της Ελλάδας μειώθηκε κατά 2,9 μονάδες και η χώρα έπεσε στην παγκόσμια κατάταξη κατά 18 θέσεις. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι επιδεινώθηκαν μία σειρά από συνιστώσες του υποδείκτη που αφορούν στο πλαίσιο ανταγωνισμού στην εγχώρια αγορά όσο και στην «ανοικτότητα» της χώρας ως προς το εξωτερικό εμπόριο.

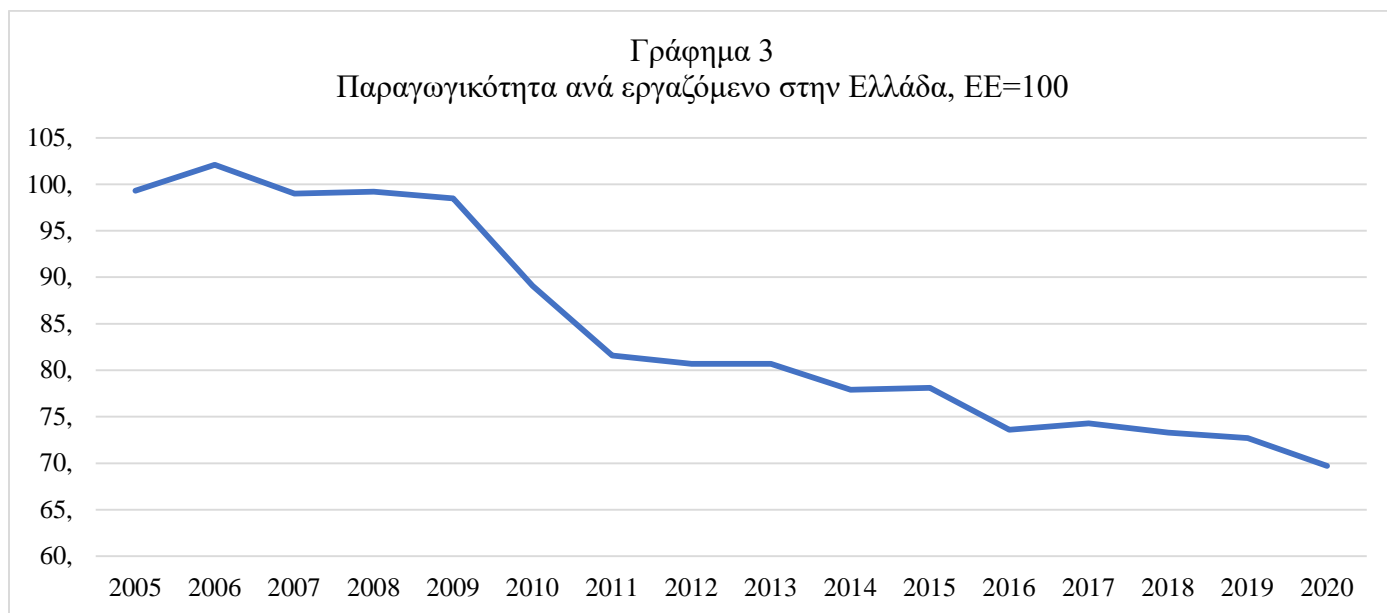

Πηγή: World Economic Forum – Επεξεργασία ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Παραγωγικότητα

Στο πλαίσιο της μελέτης μας εξετάζουμε την επίπτωση του εργατικού κόστους στην παραγωγικότητα. Ξεκινάμε με την αποτύπωση της παραγωγικότητας της Ελλάδας ως συνάρτηση του παραγόμενου προϊόντος ανά εργαζόμενο. Στο γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνεται η παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο στην Ελλάδα σε σχέση με τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ.

Όπως φαίνεται, η παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο στην Ελλάδα κατά την περίοδο της κρίσης με βάση αναφοράς την ΕΕ μειώθηκε σημαντικά σε ποσοστό πάνω από 15%. Κατά τα έτη 2018 και 2019 η πτώση της παραγωγικότητας είχε αποκλιμακωθεί, με το 2020 να παρατηρείται νέα μεγάλη μείωση 4,13%, ανάλογη με τη μείωση του 2016 που ήταν η χρονιά των capital controls. Σημειώνεται ότι δεδομένου πως ο δείκτης προκύπτει από τη σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ, η επίδραση της πανδημίας κατά κάποιο τρόπο εξαλείφεται. Η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα το 2020 ήταν στο 69,7% του επιπέδου της ΕΕ, λίγο χαμηλότερα από την Ουγγαρία, τη Λετονία και την Κροατία. **Αυτή τη στιγμή, η Ελλάδα παρουσιάζει τη δεύτερη χαμηλότερη παραγωγικότητα στην ΕΕ μετά τη Βουλγαρία.** Κορυφαία χώρα στην ΕΕ αναδεικνύεται η Ιρλανδία, η οποία βρίσκεται στο 218,4% της ΕΕ.

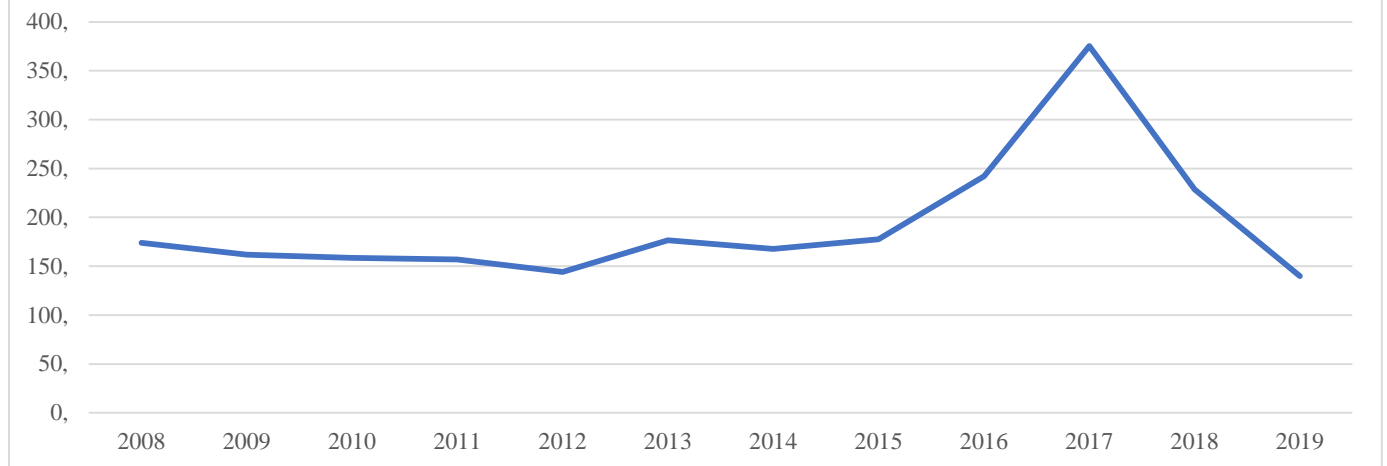

Πηγή: Eurostat

Ένας άλλος δείκτης με τον οποίο υπολογίζεται η παραγωγικότητα είναι ως συνάρτηση του παραγόμενου προϊόντος ως η παραγόμενη προστιθέμενη αξία ως προς τα κόστη του εργατικού δυναμικού.

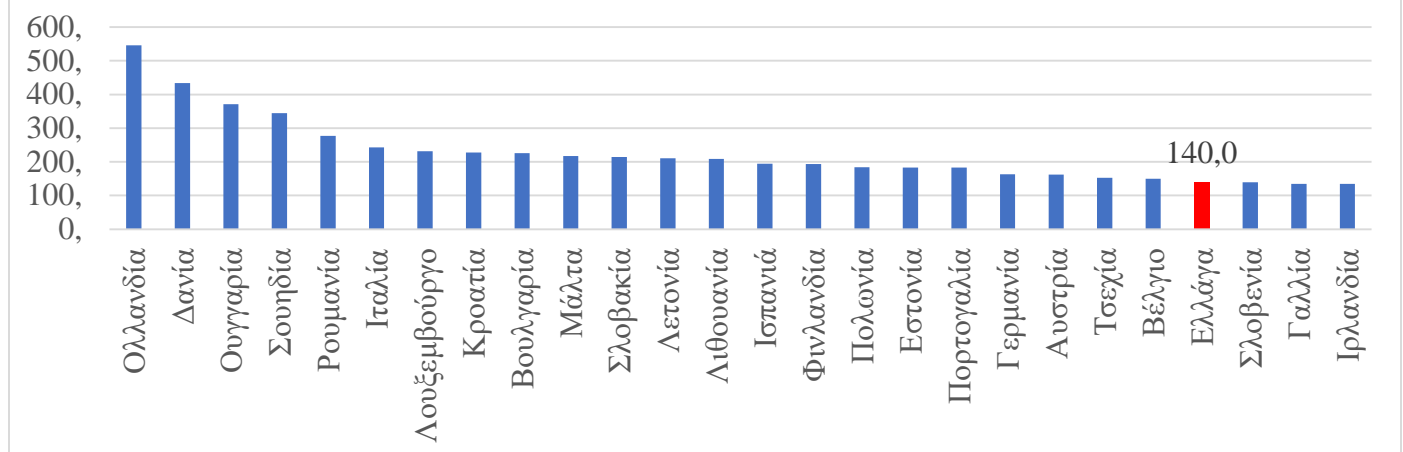
Γράφημα 4
Παραγωγικότητα σταθμισμένη ως προς το εργατικό κόστος (2008-2019)

Πηγή: Eurostat

Παρατηρούμε ότι η Ελλάδα το 2019 παρουσίαζε την 23^η χαμηλότερη παραγωγικότητα σε σύνολο 26 χωρών της ΕΕ (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Κύπρο).

Γράφημα 5
Παραγωγικότητα σταθμισμένη ως προς το εργατικό κόστος (2019)

Πηγή: Eurostat

Προσδιοριστικοί παράγοντες της παραγωγικότητας

Με βάση την προηγηθείσα ανάλυση, τεκμαίρεται ότι παρά τη μείωση του εργατικού κόστους που έχει επικρατήσει στην Ελλάδα μετά τη μείωση του κατώτατου μισθού από την περίοδο των μνημονίων, ειδικά σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ, η παραγωγικότητα της εργασίας στην ελληνική οικονομία βαίνει σταθερά μειούμενη. Τι επηρεάζει λοιπόν αρνητικά την παραγωγικότητα

της εργασίας. Με βάση την οικονομική θεωρία δύο παράγοντες επηρεάζουν την παραγωγικότητα της εργασίας

- Η ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου
- Η τεχνολογία
- Το υλικό κεφάλαιο

Για την ανάλυση του ανθρώπινου κεφαλαίου υπάρχουν αρκετοί εξειδικευμένοι δείκτες που θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε οι οποίοι εστιάζουν ιδιαίτερα σε ζητήματα επιστημονικής κατάρτισης και επιτευγμάτων του εργατικού δυναμικού. Για λόγους απλούστευσης και συγκρισιμότητας, επιλέγουμε να χρησιμοποιήσουμε ένα πιο βασικό δείκτη που είναι ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών¹ και συγκεκριμένα τους υποδείκτες που αφορούν στην υγεία και στην εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού. Όπως φαίνεται υπάρχει μία συνεχής βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου στην Ελλάδα η οποία είναι αναμενόμενη για όλες τις ανεπτυγμένες χώρες. Αν και σε άλλες χώρες της ΕΕ (ειδικά στις χώρες που προέκυψαν μετά τις τελευταίες διευρύνσεις της) οι δείκτες αυτοί έχουν συμπληρώσει μεγαλύτερους ρυθμούς αύξησης το σημαντικό εδώ είναι ότι η ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου δεν έχει μειωθεί κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης Η Ελλάδα από την 14^η θέση που βρισκόταν το 2005 έχει σταθεροποιηθεί σήμερα (2019) στη 18^η θέση. Η επίδραση της μείωσης του κατά κεφαλή ΑΕΠ στον δείκτη λόγω της κρίσης είναι προφανής.

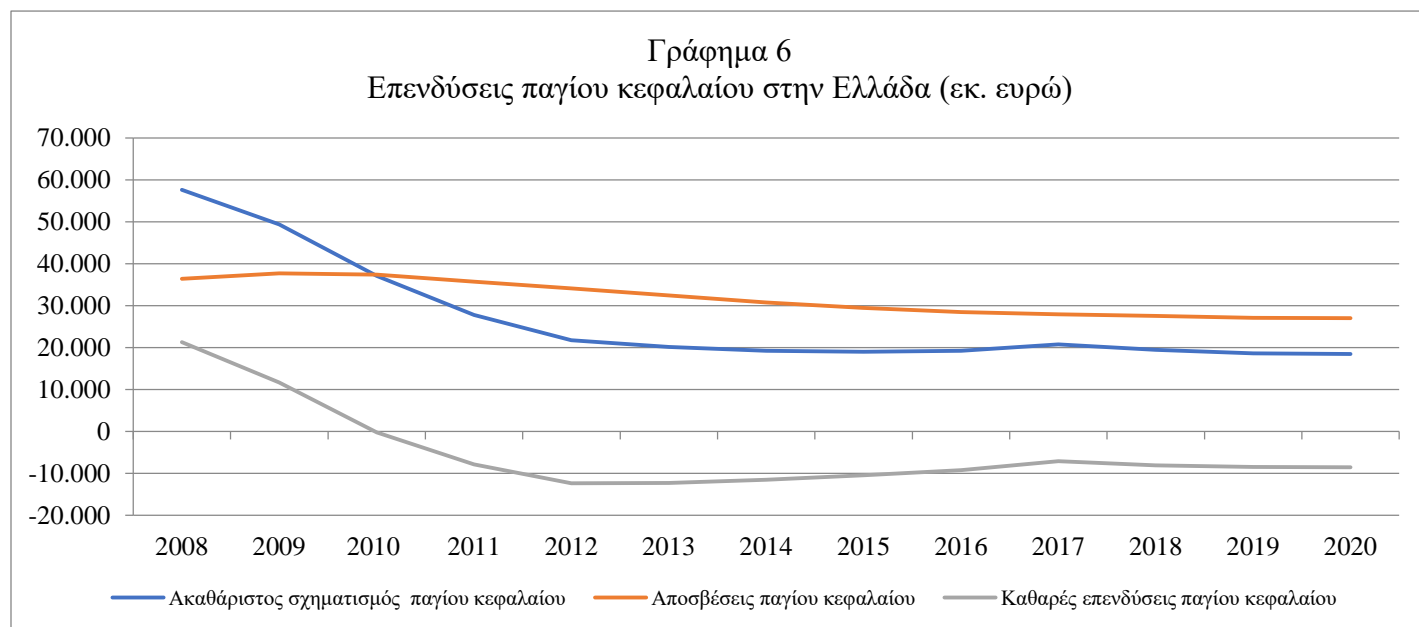
Πίνακας 3					
Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης του ΟΗΕ					
	Προσδόκιμο ζωής	Αναμενόμενα έτη εκπαίδευσης	Μέσος όρος ετών εκπαίδευσης	Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν σε PPP\$	Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης
2005	79,6	15,9	9,8	34,542	0,853
2016	81,7	17,3	10,3	28,602	0,874
2017	81,9	17,3	10,5	29,146	0,879
2018	82,1	17,3	10,5	29,555	0,881
2019	82,2	17,9	10,6	30,155	0,888

Πηγή: Human Development Report 2020

¹ Στο δείκτη συνυπολογίζονται το κατά κεφαλή εισόδημα σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (PPP), τα έτη σχολικής παρακολούθησης και το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση.

Περνάμε στο άλλο παράγοντα που επηρεάζει (κατά κύριο λόγο) την παραγωγικότητα της εργασίας, το υλικό κεφάλαιο. Το υλικό κεφάλαιο θεωρείται ο πιο ζωτικός παράγοντας για τη μεγέθυνση του ΑΕΠ (με την προϋπόθεση ότι υπάρχει η αντίστοιχη εγχώρια ή αλλοδαπή ζήτηση για κατανάλωση) καθώς είναι ο παράγοντας ο οποίος μπορεί να διευρύνει τις παραγωγικές δυνατότητας μιας οικονομίας. Χρησιμοποιούμε τον Ακαθάριστο Σχηματισμό Παγίου Κεφαλαίου και για λόγους απλούστευσης θεωρούμε ότι στις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ενσωματώνεται και η τεχνολογία. Διαπιστώνουμε ότι οι επενδύσεις αναδείχθηκαν ως ο μεγάλος ασθενής κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, αφού από 49,4 δισ. ευρώ το 2008 μειώθηκαν στα 19 δισ. ευρώ το 2015 σημειώνοντας μείωση πάνω από 60% και διατηρούνται στο ίδιο ονομαστικό επίπεδο έως το 2020.

Συγκρίνοντας τα μεγέθη των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου και των αποσβέσεων τους, διαπιστώνουμε οι καθαρές επενδύσεις στην ελληνική οικονομία εξακολουθούν να είναι αρνητικές για δέκατο συνεχόμενο χρόνο. Εάν αθροίσουμε το σύνολο της αποεπένδυσης κατά την περίοδο αυτή, προκύπτει ότι η ελληνική οικονομία έχει απωλέσει πάνω από 95 δισ. € παγίου κεφαλαίου την τελευταία δεκαετία. Η τάση αυτή υπονομεύει σημαντικά τις αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας καθώς έχει αρνητικό αντίκτυπο στην παραγωγικότητα της εργασίας όπως είδαμε πιο πάνω.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πληθωρισμός

Βαρύτατη επίπτωση στο πραγματικό εισόδημα του πληθυσμού είχε το 2021 η αύξηση του πληθωρισμού. Συγκρίνοντας τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή του Δεκεμβρίου 2021 με τον αντίστοιχο δείκτη του Δεκεμβρίου 2020 προέκυψε αύξηση κατά 5,1% έναντι μείωσης 2,3% που παρατηρήθηκε κατά την σύγκριση του 2020 με το 2019 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021β). Συγκρίνοντας τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή του Δεκεμβρίου του 2021 με τον προηγούμενο μήνα (Νοέμβριο 2021) παρατηρείται αύξηση κατά 0,7% έναντι αύξησης κατά 0,4% που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του προηγούμενου έτους.

Γράφημα 7

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Το δωδεκάμηνο Ιανουάριος – Δεκέμβριος 2021 έναντι του αντίστοιχου δωδεκάμηνου του προηγούμενου έτους παρατηρήθηκε αύξηση κατά 1,2% έναντι μείωσης κατά 1,2%, συγκρίνοντας το 2020 με το 2019.

Η αύξηση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή τον Δεκέμβριο του 2021, σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους, προήλθε κυρίως από τις μεταβολές στις ακόλουθες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών:

+18% σε Στέγαση, λόγω κυρίως αύξησης των τιμών ενοίκια κατοικιών, ηλεκτρισμό, φυσικό αέριο και πετρέλαιο θέρμανσης

+10,9% σε Μεταφορές, λόγω αύξησης των τιμών σε καινούργια και μεταχειρισμένα αυτοκίνητα, καύσιμα και λιπαντικά και εισιτήρια μεταφοράς επιβατών με αεροπλάνο.

+4,3% σε Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά εξ αιτίας των αυξήσεων των τιμών σε: ψωμί, άλλα προϊόντα αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής, ζυμαρικά, μοσχάρι, αρνί και κατσίκι, πουλερικά,

παρασκευάσματα με βάση το κρέας, νωπά ψάρια, τυριά, ελαιόλαδο, άλλα βρώσιμα έλαια, νωπά φρούτα, νωπά λαχανικά, κ.α.

+3% σε Ένδυση και υπόδηση λόγω αυξήσεων των τιμών σε είδη ένδυσης και υπόδησης

+2,3% σε Διαρκή αγαθά, είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες, λόγω αύξησης των τιμών σε έπιπλα, διακοσμητικά είδη, υαλικά, επιτραπέζια σκεύη, σκεύη οικιακής χρήσης, κ.α.

+1,2% σε Ξενοδοχεία – καφέ – εστιατόρια, λόγω αυξήσεων στις τιμές, και

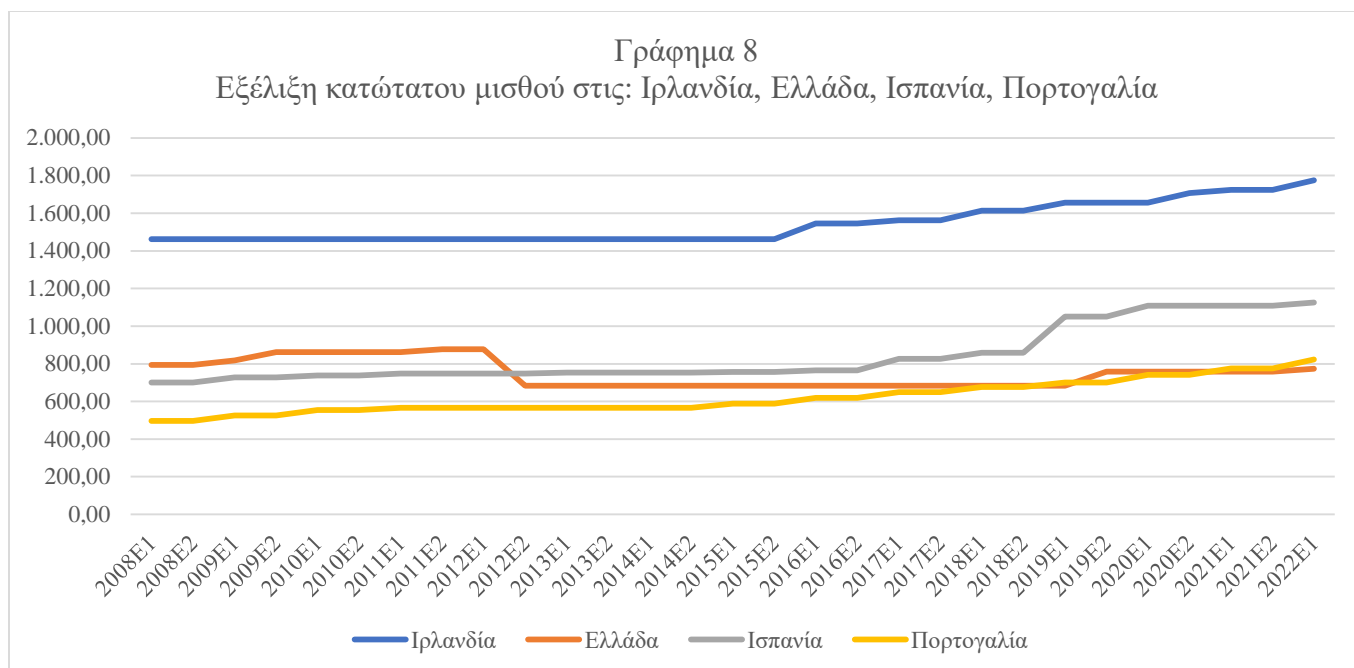
+0,9% σε Εκπαίδευση, λόγω κυρίως αυξήσεων στα δίδακτρα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Υπάρχουν ωστόσο και τομείς οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους παρατηρήθηκε μείωση των τιμών. Συγκεκριμένα, στις Επικοινωνίες (-2,5%), στις ομάδες Αναψυχή – πολιτιστικές δραστηριότητες και Άλλα αγαθά και υπηρεσίες μείωση κατά 0,6% και στην Υγεία παρατηρήθηκε μείωση κατά 0,1% λόγω μείωσης κυρίως των τιμών στα φαρμακευτικά προϊόντα.

Τέλος, σημειώνεται ότι ο πληθωρισμός συνεχίζει να αυξάνεται δεδομένου ότι το Ιανουάριου του 2022 ανήλθε στο 6,2%, ενώ δεν αναμένεται αποκλιμάκωση του βραχυπρόθεσμα.

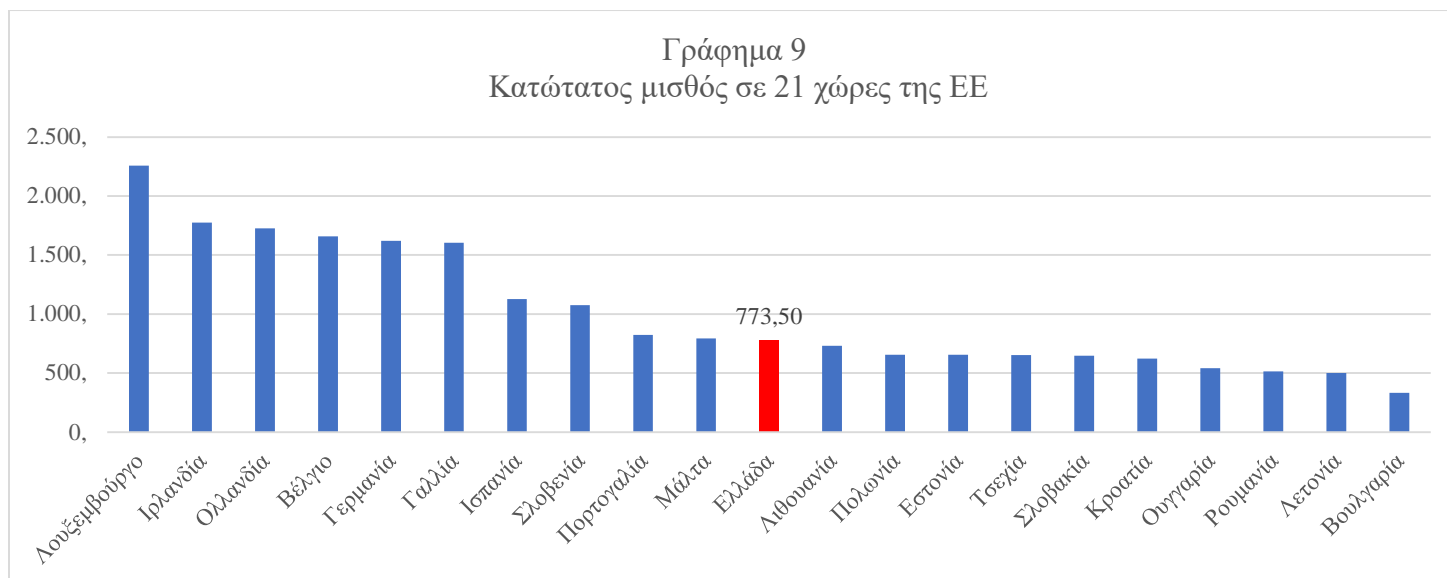
Κατώτατος μισθός σε Ελλάδα και Ε.Ε.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνεται η εξέλιξη του ονομαστικού κατώτατου μισθού στην Ελλάδα καθώς και στις χώρες που χτύπησε σφοδρότερα η κρίση του 2008 (εξαιρείται η Ιταλία καθώς δεν έχει θεσπισμένο κατώτατο μισθό). Όπως βλέπουμε στην Ελλάδα από το 2012 θεσμοθετήθηκε μία μεγάλη μείωση του κατώτατου μισθού από τα 876,62 € στα 683,76 €. Υπήρξε μία σημαντική αύξηση το 2ο εξάμηνο του 2019 στα 758,33 € και μία μικρότερη αύξηση το 1ο εξάμηνο του 2021 στα 773,50 €. Κατά την ίδια περίοδο ο ονομαστικός κατώτατος μισθός στην Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Ισπανία αυξήθηκε. Σημειώνεται δε ότι στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ που δεν χτυπήθηκαν το ίδιο σφοδρά από την κρίση οι ονομαστικοί μισθοί αυξήθηκαν με πολύ μεγαλύτερους ρυθμούς.

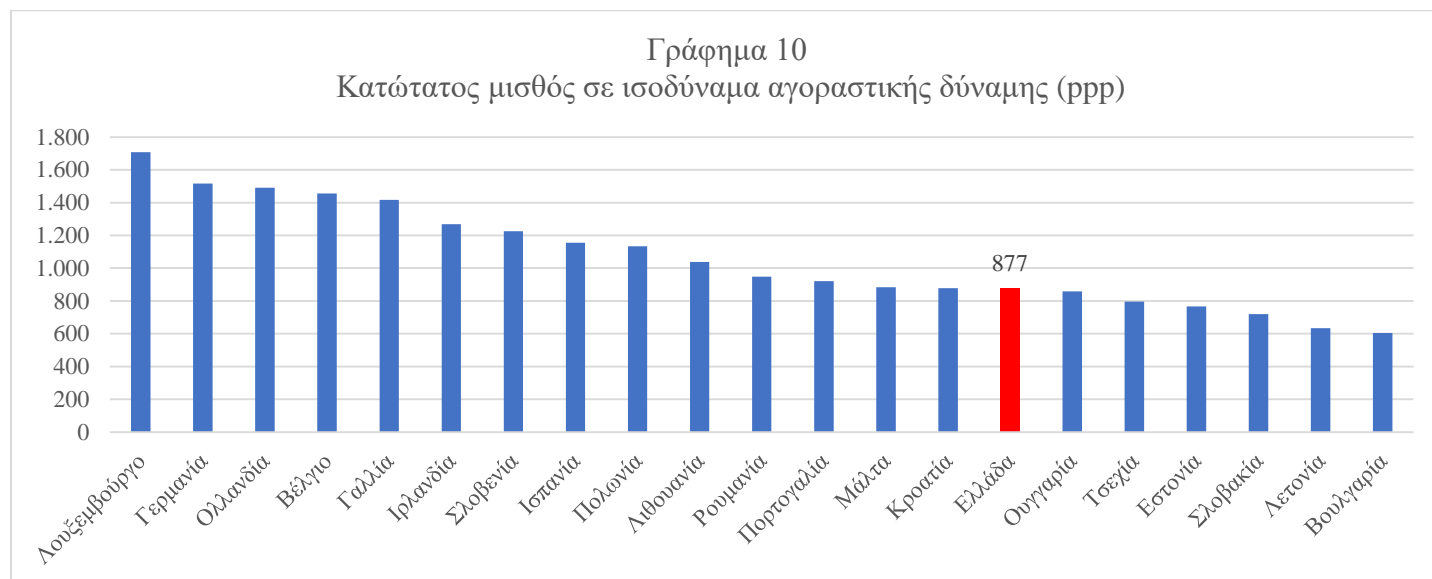
Πηγή: Eurostat

Σε ονομαστικά μεγέθη, με βάση τα στοιχεία της Eurostat, σήμερα η Ελλάδα με 773,50 € έχει τον 11^ο χαμηλότερο κατώτατο μισθό σε σύνολο 21 χωρών για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα συγκρίσιμα δεδομένα. Επισημαίνεται δε ότι οι 6 χώρες οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στην σύγκριση είναι οι Δανία, Ιταλία, Κύπρος, Αυστρία, Φινλανδία και Σουηδία οι οποίες δεν έχουν μεν θεσπίσει κατώτατο μισθό αλλά έχουν σαφώς υψηλότερο μέσο επίπεδο μισθού από την Ελλάδα.

Πηγή: Eurostat

Δεδομένου ότι ο ονομαστικός μισθός δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική αγοραστική δύναμη των πολιτών κρίνεται σκόπιμο να εισάγουμε στην ανάλυσή μας τα ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης (Purchasing Power Parities). Με βάση αυτό, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 15^η θέση όσον αφορά στην αγοραστική δύναμη του κατώτατου μισθού στο σύνολο των 21 χωρών, σημαντικά δηλαδή χαμηλότερα από την κατάταξή της όσον αφορά στο ύψος του ονομαστικού μισθού.

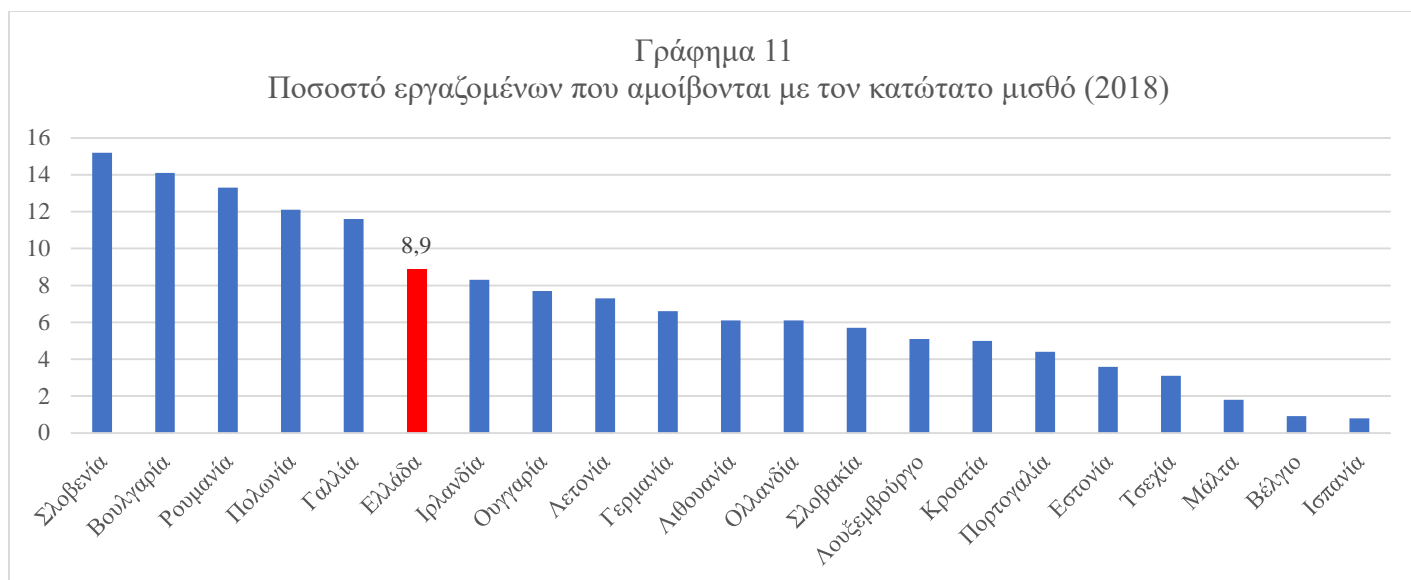

Πηγή: Eurostat

Ένας παράγοντας που επίσης πρέπει να λάβουμε υπόψη μας είναι η βαρύτητα του κατώτατου μισθού στην μισθωτή εργασία προκειμένου να έχουμε μία εικόνα αφενός του μεριδίου των εργαζομένων που εξαρτώνται και επηρεάζονται από το ύψος του κατώτατου μισθού.

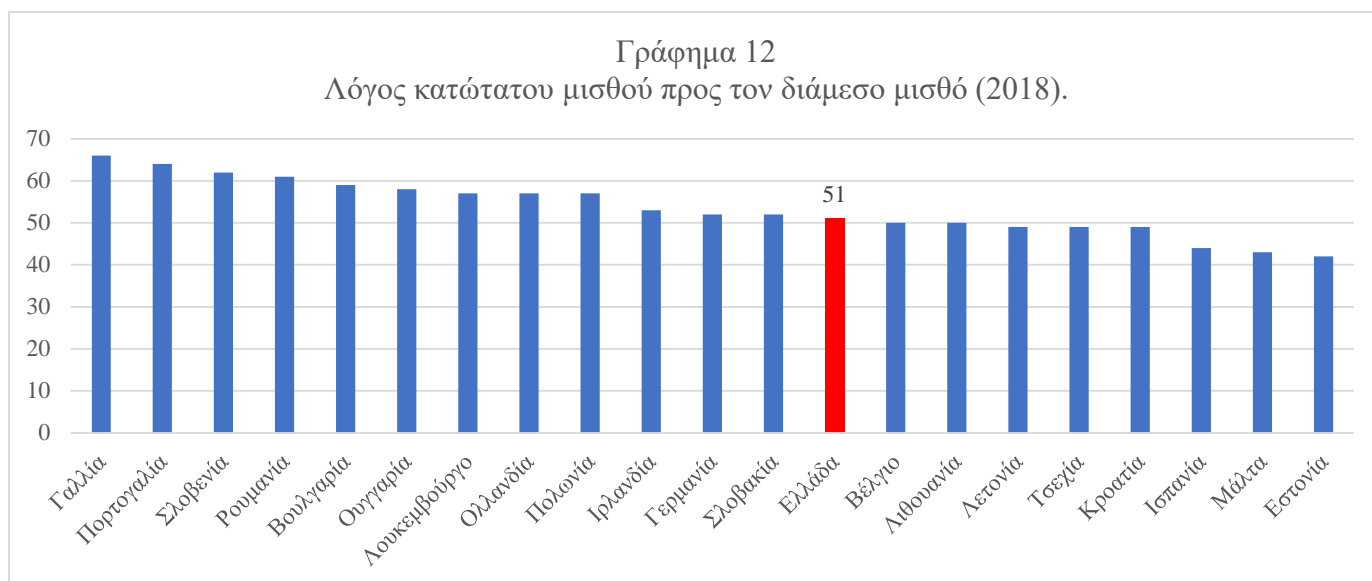
Εξετάζουμε πρώτα το ποσοστό των εργαζομένων που βρίσκονται στο ύψος του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα. Η Eurostat έχει αναπτύξει μία βάση δεδομένων με στοιχεία των ποσοστών των εργαζομένων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό ανά χώρα. Προκειμένου να είναι τα στοιχεία συγκρίσιμα, έχει γίνει αναγωγή όλων των εργαζομένων σε μονάδες πλήρους εργασίας, αφορά σε εργαζόμενους άνω των 21 ετών που εργάζονται σε επιχειρήσεις με πάνω από 10 άτομα προσωπικό και εξαιρούνται οι κλάδοι της δημόσιας διοίκησης, της άμυνας και της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης. Επίσης για λόγους συγκρισιμότητας συμπεριλαμβάνονται σε αυτούς που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό της κάθε χώρας και όσοι αμείβονται με ποσοστό έως και 5% πάνω από αυτόν.

Με βάση λοιπόν τα στοιχεία αυτά, στην Ελλάδα 8,9% των εργαζομένων πλήρους απασχόλησης αμείβονται με τον κατώτατο μισθό και η χώρα κατατάσσεται στην 6^η θέση από τις 21 χώρες, μετά την Σλοβενία (15,2%), τη Βουλγαρία (14,1%), τη Ρουμανία (13,3%), την Πολωνία (12,1%) και την Γαλλία (11,6%).

Πηγή: Eurostat

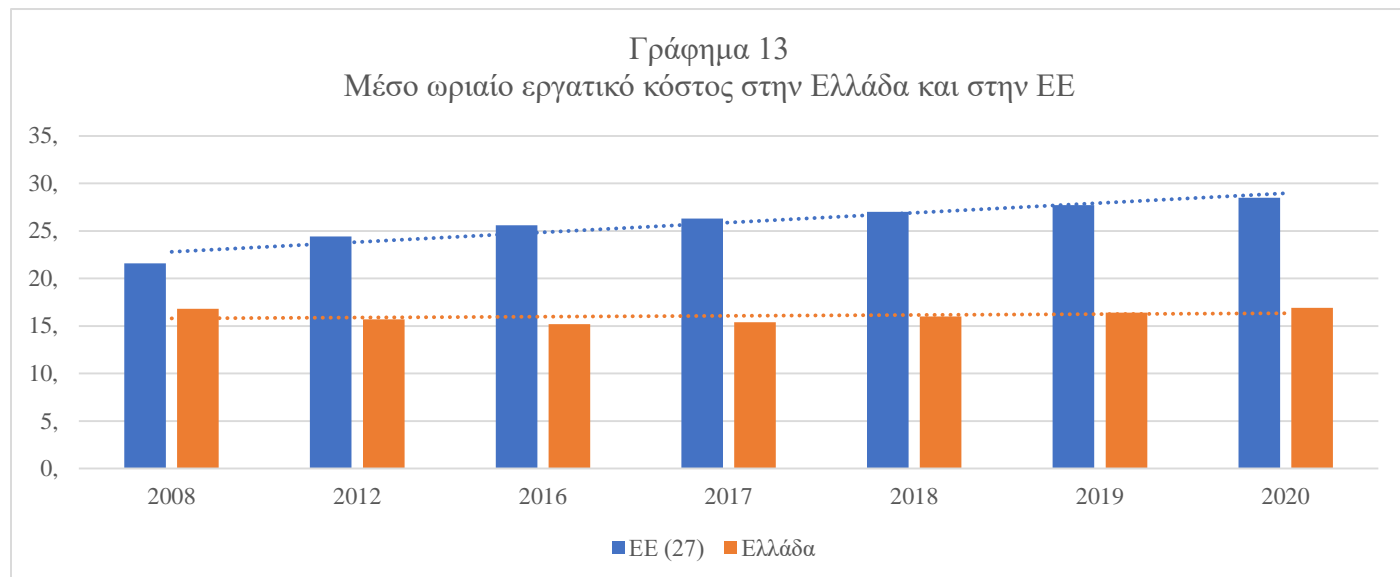
Στη συνέχεια υπολογίζουμε το άθροισμα των αμοιβών των εργαζομένων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό ως ποσοστό των συνολικών ακαθάριστων αμοιβών των εργαζομένων για κάθε χώρα. Πρακτικά αυτό δείχνει ένα μέτρο της ανισότητας που βιώνουν οι εργαζόμενοι με κατώτατο μισθό σε σχέση με τους υπόλοιπους. Παρατηρούμε ότι στην Ελλάδα ο κατώτατος μισθός βρίσκεται στο 51% του διάμεσου μισθού κάτι που την κατατάσσει στην 13^η θέση σε σύνολο 21 χωρών γεγονός που σημαίνει ότι υπάρχει μεγάλη ανισότητα σε σχέση με το μέσο όρο των 21 χωρών της ΕΕ.

Πηγή: Eurostat

Πέρα από τον κατώτατο μισθό, εξετάζουμε το μέσο εργατικό κόστος στην Ελλάδα σε σχέση με την ΕΕ των 27. Διαπιστώνουμε ότι από την χρηματοοικονομική κρίση έως σήμερα το μέσο ωριαίο εργατικό κόστος στην Ελλάδα παραμένει σχετικά σταθερό ενώ αντίθετα στην Ε.Ε. ανεβαίνει με σχετικά σταθερούς ρυθμούς.

Πηγή: Eurostat

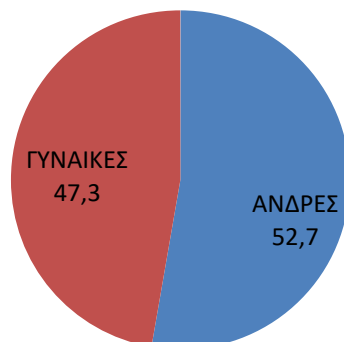
Επιδράσεις μεταβολής κατώτατου μισθού

Με βάση στοιχεία που παρασχέθηκαν από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και τα οποία αντλήθηκαν από τους ετήσιους πίνακες προσωπικού του 2021 που καταχωρούνται στο ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ φαίνεται ότι από μια μεταβολή του κατώτατου μισθού θα επηρεαστούν 646.208 εργαζόμενοι ή το 28,3% του συνόλου των μισθωτών. Ο μέσος μισθός των εργαζομένων αυτών μετά από επεξεργασία των στοιχείων από το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ ανέρχεται στα 497,2 € και συμπεριλαμβάνει τόσο τους πλήρως απασχολούμενους όσο και τους μερικής/ εκ περιτροπής.

Τα χαρακτηριστικά του ως άνω αριθμού εργαζομένων με βάση το φύλο, την ηλικία, το καθεστώς εργασίας και το μέγεθος των επιχειρήσεων που απασχολούνται είναι τα ακόλουθα.

Το 52,7% των μισθωτών που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού είναι άνδρες, ενώ το 47,3% γυναίκες. Ο μέσος μισθός των ανδρών ανέρχεται στα 506,7 € ενώ των γυναικών στα 486,6€.

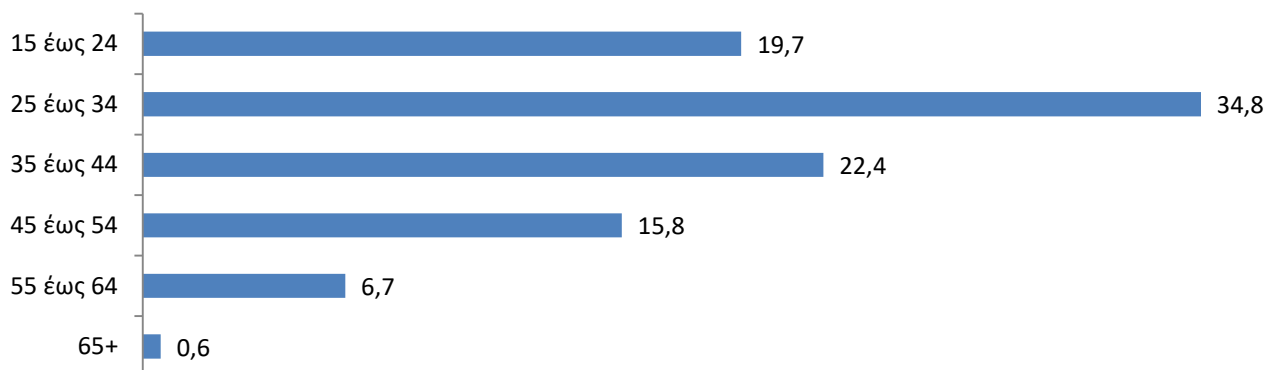
Γράφημα 14
Ποσοστιαία κατανομή εργαζομένων που θα επηρεαστούν απ τη μεταβολή του κατώτατου μισθού
-Με βάση το φύλο-

Πηγή: ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ – Επεξεργασία/Γράφημα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Όσον αφορά την ηλικία των μισθωτών το μεγαλύτερο μέρος όπως φαίνεται στο Γράφημα 15 παρατηρείται στην ηλικιακή ομάδα 25 έως 34 ετών, δηλαδή σε εκείνους που εισήλθαν στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της δεκαετούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Επιπλέον και μετά από επεξεργασία των επιμέρους στοιχείων το χαμηλότερο μέσο μισθό λαμβάνει η ηλικιακή ομάδα 15 έως 24 ετών καθώς αυτός διαμορφώνεται στα 431,8 € και υπολείπεται κατά περίπου 16% σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες.

Γράφημα 15
Ποσοστιαία κατανομή εργαζομένων που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού
-Με βάση την ηλικία-

Πηγή: ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ – Επεξεργασία/Γράφημα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Όσον αφορά τη γεωγραφική κατανομή των εργαζομένων που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού το μεγαλύτερο μέρος αυτών εργάζεται στην περιφέρεια Αττικής (44,9%) και ακολουθεί η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (18%).

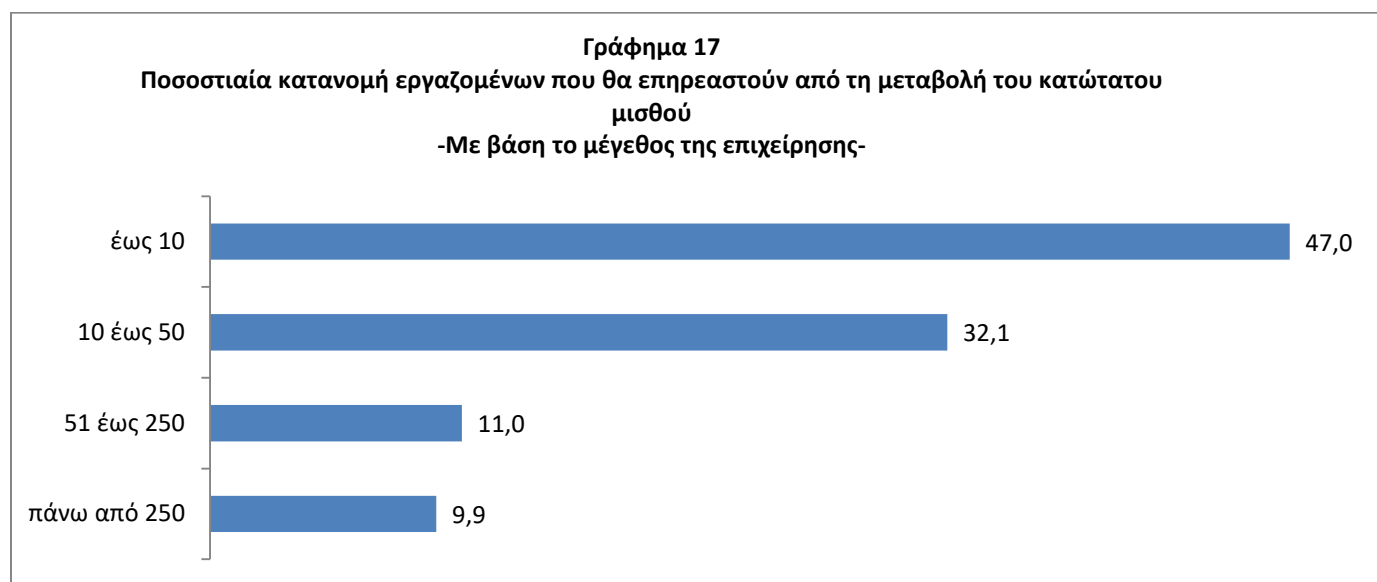
Πηγή: ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ – Επεξεργασία/Γράφημα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Σε σχέση με το καθεστώς απασχόλησης και μετά από επεξεργασία των στοιχείων του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ προκύπτει ότι το 49,6% των εργαζομένων που θα επηρεαστούν από μια μεταβολή του κατώτατου μισθού είναι πλήρως απασχολούμενοι, ενώ το 45,3% είναι με καθεστώς μερικής και το 5,2% με εκ περιτροπής. Με άλλα λόγια η πλειονότητα των εργαζομένων που θα επηρεαστούν από μια μεταβολή του κατώτατου μισθού εργάζονται με καθεστώς μερικής/ εκ περιτροπής απασχόλησης (50,5%). Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι πλήρως απασχολούμενοι που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού αντιστοιχούν στο 19,9% του συνόλου των μισθωτών με καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Ένα δηλαδή αρκετά σημαντικό ποσοστό. Από την άλλη μεριά το ποσοστό των εργαζομένων με καθεστώς μερικής/εκ περιτροπής απασχόλησης που θα επηρεαστεί από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού αντιστοιχεί στο 48,4% του συνόλου των εργαζομένων μερικής/εκ περιτροπής απασχόλησης. Δηλαδή, οι μισοί σχεδόν εργαζόμενοι με καθεστώς μερικής/εκ περιτροπής απασχόλησης θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού. Τέλος, σημειώνεται ότι ο μέσος μισθός των εργαζομένων που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού είναι για τους πλήρως απασχολημένους 685,4 € ενώ για τους μερικώς και εκ περιτροπής απασχολούμενους 315,5 € και 283,4 € αντίστοιχα. Στο σύνολο των εργαζομένων ο μέσος μισθός των πλήρως απασχολούμενων είναι 1336,6 € ενώ των μερικώς και εκ περιτροπής απασχολούμενων 397,9 € και 395,8 € αντίστοιχα. Με βάση τα στοιχεία αυτά φαίνεται ότι μέσος κατώτατος μισθός των πλήρως απασχολούμενων αντιστοιχεί στο 51,3% του μέσου μισθού.

Πίνακας 4			
Καθεστώς απασχόλησης	Αριθμός εργαζομένων που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού	Ποσοστιαία κατανομή εργαζομένων που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού	Ποσοστιαία κατανομή εργαζομένων που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού επί του συνόλου των εργαζομένων της κατηγορίας
ΠΛΗΡΟΥΣ	320.282	49,6	19,9
ΜΕΡΙΚΗΣ	292.632	45,3	48,2
ΕΚ ΠΕΡΙΤΡΟΠΗΣ	33.294	5,2	50,5

Πηγή: ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ – Επεξεργασία/Γράφημα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Σε σχέση με το μέγεθος των επιχειρήσεων το 47% των εργαζόμενων που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού εργάζονται σε επιχειρήσεις με έως 10 άτομα προσωπικό, το 32,1% σε επιχειρήσεις με 10 έως 50 εργαζόμενους, το 11% σε επιχειρήσεις με 51 έως 250 εργαζόμενους και το 9,9% σε επιχειρήσεις με πάνω από 250 εργαζόμενους. Με άλλα λόγια οι επιχειρήσεις που η μεταβολή του κατώτατου μισθού θα επηρεάσει το κόστος λειτουργίας τους είναι κατά κύριο λόγο οι μικρές και πολύ μικρές.

Πηγή: ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ – Επεξεργασία/Γράφημα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Όσον αφορά την κατανομή των εργαζομένων που θα επηρεαστούν από μια μεταβολή του κατώτατου μισθού από τα στοιχεία (Πίνακας 5) προκύπτει πως το 27,2% απασχολείται στις επιχειρήσεις του κλάδου της εστίασης, το 15,3% στο λιανικό εμπόριο, το 6,9% στο Χονδρικό εμπόριο, το 4,9% στη Βιομηχανία τροφίμων και το 3,7% στις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτίρια και εξωτερικούς

χώρους. Από τα στοιχεία προκύπτει ότι μεγάλοι κλάδοι που έχουν πληγεί δυσανάλογα από την πανδημική κρίση συγκεντρώνουν ένα πολύ μεγάλο αριθμό εργαζομένων που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού. Ειδικά για τον κλάδο της εστίασης αξίζει να σημειωθεί ότι οι εργαζόμενοι που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού αντιστοιχούν στο 65,4% του συνόλου των εργαζομένων του κλάδου.

Πίνακας 5		
Κατανομή εργαζομένων που θα επηρεαστούν από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού ανά ΚΑΔ		
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	Αριθμός εργαζομένων	Ποσοστιαία κατανομή
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης (ΚΑΔ 56)	175.669	27,2
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών (ΚΑΔ 47)	98.665	15,3
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών (ΚΑΔ 46)	44.808	6,9
Βιομηχανία τροφίμων (ΚΑΔ 10)	31.593	4,9
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτίρια και εξωτερικούς χώρους (ΚΑΔ 81)	23.900	3,7
Άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών (ΚΑΔ 96)	18.176	2,8
Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας (ΚΑΔ 80)	17.145	2,7
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας (ΚΑΔ 86)	16.652	2,6
Εκπαίδευση (ΚΑΔ 85)	14.159	2,2
Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας (ΚΑΔ 93)	13.373	2,1
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο· επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών (ΚΑΔ 45)	12.910	2,0
Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες (ΚΑΔ 43)	12.722	2,0
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών (ΚΑΔ 49)	10.607	1,6
Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες (ΚΑΔ 69)	10.580	1,6
Δραστηριότητες απασχόλησης (ΚΑΔ 78)	10.133	1,6
Δραστηριότητες κεντρικών γραφείων δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης (ΚΑΔ 70)	8.776	1,4
Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες (ΚΑΔ 52)	7.237	1,1
Λοιπές δραστηριότητες	119.103	18,4
Σύνολο	646.208	100,0

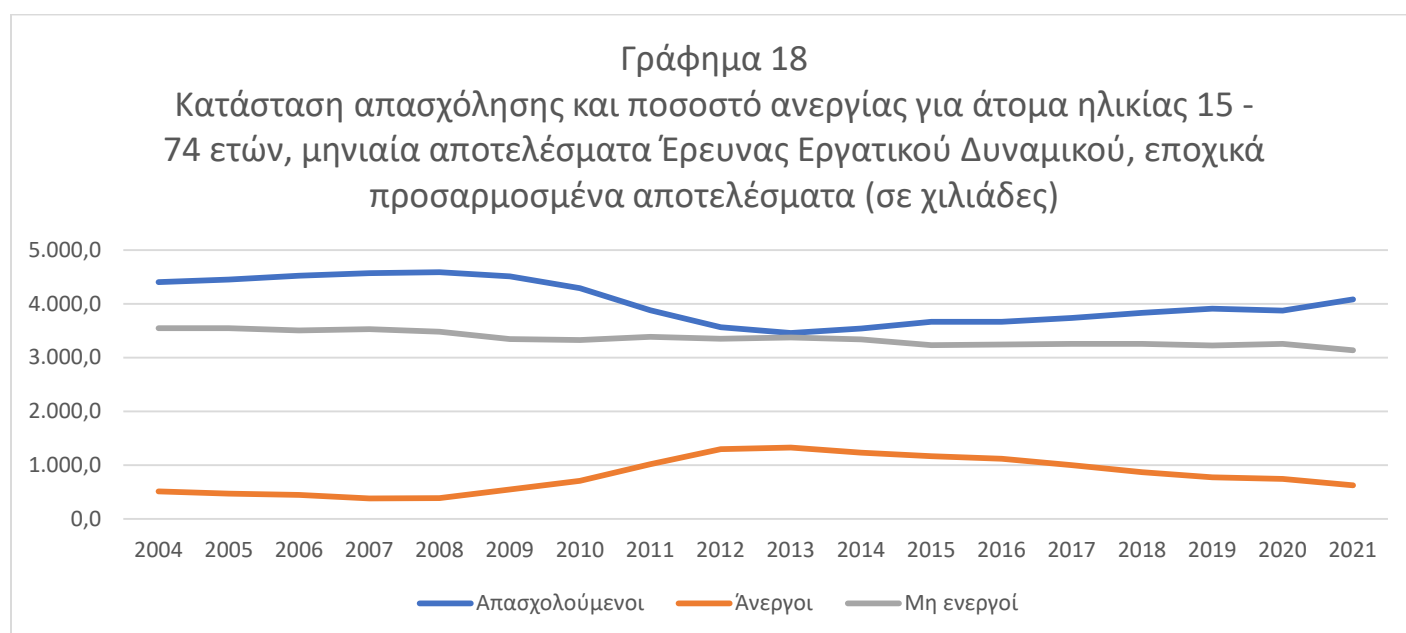
Πηγή: ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ – Επεξεργασία/Γράφημα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Τέλος, όπως είχε αναλυθεί και στην αντίστοιχη Έκθεση του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ το 2021, φαίνεται ότι το ύψος του μέσου μισθού δεν επηρεάζεται από τη μεταβολή του κατώτατου μισθού. Προς επίρρωση σημειώνεται ότι ο μέσος μισθός το 2018 ήταν 1071,9 €, το 2019 (έτος αύξησης του κατώτατου μισθού κατά 10,9%) ήταν 1046,3 €, το 2020 ανήλθε στα 1050,3 € και το 2021 στα 1117,8 €.

Ανεργία

Τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για την ανεργία (Νοέμβριος 2021, με ημερομηνία ανακοίνωσης 19 Ιανουαρίου 2022) εξακολουθούν να είναι επηρεασμένα από την εφαρμογή των ειδικών κανόνων λειτουργίας στις επιχειρήσεις καθώς και για την εφαρμογή των μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας και αντιμετώπισης της πανδημίας. Η επίδραση των μέτρων ήταν διπλή καθώς δεν επηρέασαν μόνο την αγορά εργασίας, αλλά και την συλλογή των στοιχείων.

Τούτων δοθέντων, η ανεργία τον Νοέμβριο (εποχικά διορθωμένο ποσοστό) συνέχισε την καθοδική της πορεία φτάνοντας στο 13,3%, τόσο έναντι του προηγούμενου χρόνου (16,1% το Νοέμβριο του 2020) όσο κι έναντι του προηγούμενου μήνα (13,4% τον Οκτώβριο του 2021). Οι άνεργοι ανήλθαν σε 624.858 άτομα, σημειώνοντας μείωση κατά 121.560 άτομα σε σχέση με το Νοέμβριο του 2020 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021γ).

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Οι απασχολούμενοι ανήλθαν σε 4.087.369 άτομα σημειώνοντας αύξηση κατά 208.940 άτομα σε σχέση με το Νοέμβριο του 2020 (+5,4%) και κατά 54.950 άτομα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2021 (+0,6%). Τα άτομα που δεν περιλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό, δηλαδή τα άτομα που δεν

εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία, ανήλθαν σε 3.138.257, σημειώνοντας μείωση κατά 118.626 άτομα σε σχέση με το Νοέμβριο του 2020 και κατά 61.076 σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2021.

Φτώχεια

Ανάμικτη εικόνα εμφάνισαν το 2020 (που είναι το έτος με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία) μια σειρά από δείκτες διαχρονικής μέτρησης και αξιολόγησης της φτώχειας, με ορισμένους εξ αυτών να εμφανίζουν επιδείνωση κι άλλους να εμφανίσουν βελτίωση.

Ο κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις έφτασε στην καλύτερη επίδοσή του την τελευταία δεκαετία. Το 2020 έπληττε 1.856.00 μειωμένος κατά 1,4% σε σχέση με το 2019 όταν έπληττε 1.881.000. Στη διάρκεια αυτό του έτους ο κίνδυνος φτώχειας μειώθηκε στο 17,7% (από 17,9%).

Πίνακας 6
Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (κατά ομάδες ηλικιών και φύλο)

Μονάδα	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
σε .000	2.349,0	2.535,7	2.529,0	2.384,0	2.293,2	2.255,9	2.151,2	1.954,4	1.881,6	1.856,1
%	21,4	23,1	23,1	22,1	21,4	21,2	20,2	18,5	17,9	17,7

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Η πρόοδος που φαίνεται να συντελέστηκε την προηγούμενη δεκαετία εξαφανίζεται αν ελέγξουμε τον κίνδυνο φτώχειας του 2020, χρησιμοποιώντας το κατώφλι φτώχειας προηγούμενων ετών κι όχι του 2020 (5.269 ευρώ για μονοπρόσωπα νοικοκυριά και 11.064 ευρώ για νοικοκυριά με 2 ενήλικες και 2 εξαρτώμενα παιδιά κάτω των 14 ετών). Η συγκεκριμένη μέθοδος είναι πιο αντικειμενική και προσεγγίζει περισσότερο την πραγματικότητα δεδομένου ότι για τον καθορισμό του κατωφλίου χρησιμοποιείται μια διάμεσος που παίρνει υπόψη της τους μισθούς, ενώ δεν λαβαίνει καθόλου υπόψη της το επίπεδο των τιμών και των ανθρώπινων αναγκών.

Χρησιμοποιώντας για παράδειγμα το κατώφλι του έτους 2005, παρατηρούμε ότι το 2019 (τελευταίο έτος για το οποίο έχουμε διαθέσιμα στοιχεία) ο κίνδυνος φτώχειας όντως μειώθηκε σε σχέση όχι μόνο με το 2018 φτάνοντας το 37% από 40,1%, αλλά και με τα αμέσως προηγούμενα έτη (πχ, 2017: 41,6%, 2016: 42,4%). Ωστόσο, παραμένει πολύ υψηλότερος ο κίνδυνος σε σχέση με το 2011 (22,9%) και το 2012 (32,3%)!

Πίνακας 7
Κίνδυνος φτώχειας υπολογιζόμενος με το κατώφλι φτώχειας του έτους 2005 (πληθωρισμένο με τον εναρμονισμένο δείκτη καταναλωτή)

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
22,9	32,3	40,0	42,7	-	42,4	41,6	40,1	37,0

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουμε αν χρησιμοποιήσουμε το κατώφλι φτώχειας του έτους 2008 για να ελέγξουμε τον κίνδυνο φτώχειας του 2020. Παρατηρούμε δηλαδή ότι μειώθηκε μεν σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια (2019: 42%, 2018: 44,9%, 2017: 46,3%, κοκ.) φτάνοντας το 37,9%, παραμένει ωστόσο σημαντικά υψηλότερος έναντι του 2011 (24,9%) και του 2012 (35,8%).

Πίνακας 8
Κίνδυνος φτώχειας υπολογιζόμενος με το κατώφλι φτώχειας του έτους 2008 (πληθωρισμένο με τον εναρμονισμένο δείκτη καταναλωτή)

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
24,9	35,8	44,3	48,0	48,0	47,8	46,3	44,9	42,0	37,9

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Εξετάζοντας τον κίνδυνο φτώχειας σε σχέση με το καθεστώς απασχόλησης, διαπιστώνουμε ότι ενώ ο κίνδυνος μειώθηκε αν και ανεπαίσθητα για τους εργαζόμενους με καθεστώς πλήρους απασχόλησης (από 9,1% το 2019 σε 9% το 2020), αυξήθηκε ωστόσο αν και οριακά για τους εργαζόμενους με καθεστώς μερικής απασχόλησης (από 20,9% σε 21%). Άξια προσοχής είναι επίσης η διαφορά στον κίνδυνο φτώχειας μεταξύ των εργαζομένων σε καθεστώς πλήρους και μερικής απασχόλησης με τους δεύτερους διαχρονικά να αντιμετωπίζουν περισσότερες από δύο φορές τον κίνδυνο φτώχειας σε σχέση με τους πρώτους.

Πίνακας 9
Κίνδυνος φτώχειας εργαζομένων μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις με διάκριση πλήρους και μερικής απασχόλησης

Μορφή απασχόλησης	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Πλήρης	10,4	13,4	10,7	11,9	11,6	12,2	11,2	9,5	9,1	9,0
Μερική	21,4	27,3	27,0	27,9	28,2	30,3	27,5	24,6	20,9	21,0

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Επιδείνωση εμφανίζει ο δείκτης στενότητας χώρου, με τον πληθυσμό που διαμένει σε κατοικίες ακατάλληλες για τις ανάγκες του να αυξάνεται από το 2019 (28,7%) στο 2020 (29%).

Πίνακας 10
Κατανομή του πληθυσμού που διαβιεί σε κατοικία με στενότητα χώρου

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
25,9	26,5	27,3	27,4	28,1	28,7	29,1	29,2	28,7	29,0

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Ενδιαφέροντα και ανησυχητικά στοιχεία για την ευημερία προκύπτουν από μια νέα σχετική έρευνα που αφορά την επάρκεια τροφής, η οποία εντάσσεται στην Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021δ). Βάσει των ευρημάτων της, το 6,1% του πληθυσμού το 2020 (8% το 2019) δήλωσε ότι αντιμετώπισε μέτρια και σοβαρή ανεπάρκεια τροφής, ενώ το 1,6% του πληθυσμού (1,5% το 2019) δήλωσε ότι αντιμετώπισε μόνο σοβαρή ανεπάρκεια τροφής.

Ένα νοικοκυριό θεωρείται ότι έχει μέτρια και σοβαρή ανεπάρκεια τροφής όταν τουλάχιστον ένα μέλος του δήλωσε ότι κατά τη διάρκεια των 12 προηγούμενων μηνών αναγκάστηκε να παραλείψει ένα γεύμα, έφαγε λιγότερο απ' όσο θεωρούσε ότι είχε ανάγκη, έμεινε χωρίς τροφή, πεινούσε αλλά δεν έφαγε, πέρασε μια ολόκληρη ημέρα χωρίς τροφή λόγω έλλειψη χρημάτων ή άλλων πόρων. Επιπλέον ένα νοικοκυριό θεωρείται ότι έχει σοβαρή ανεπάρκεια τροφής, όταν τουλάχιστον ένα μέλος του δήλωσε ότι κατά τη διάρκεια των 12 προηγούμενων 12 μηνών πέρασε μια ολόκληρη ημέρα χωρίς τροφή λόγω έλλειψης χρημάτων ή άλλων πόρων.

Επίσης, στη βάση του συνολικού πληθυσμού βρέθηκε ότι 2,2% πέρασε ολόκληρη ημέρα χωρίς τροφή!

Ανισότητες

Οριακή αύξηση εμφάνισαν και οι ανισότητες το 2020, που έχουν ως περίοδο αναφοράς εισοδήματος το έτος 2019 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021ε).

Συγκεκριμένα, ο δείκτης S80/S20 (που μετράει και συγκρίνει το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα που κατέχει το 20% των πλουσιότερων ατόμων με αυτό που κατέχει το 20% των φτωχότερων) αυξήθηκε κατά 0,1 μονάδες, σε σχέση με την αντίστοιχη προηγούμενη χρονική περίοδο και ανέρχεται σε 5,2. Με άλλα λόγια το μερίδιο του εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι 5,2 φορές μεγαλύτερο από το εισόδημα του φτωχότερου 20% του πληθυσμού.

Πίνακας 11
Δείκτης κατανομής του εισοδήματος σε πεντημόρια (S80/ S20)

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
6,0	6,6	6,6	6,5	6,5	6,6	6,1	5,5	5,1	5,2

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Εναλλακτικά με τα πεντημόρια (που ως βασική μεροληψία έχουν τον επηρεασμό τους από τις ακραίες τιμές) χρησιμοποιείται ο δείκτης Gini. Οι τιμές του κυμαίνονται από το 0 ή 0% (που αντιστοιχεί σε πλήρη εισοδηματική ισότητα) ως το 1 ή 100% (που αντιστοιχεί σε πλήρη εισοδηματική ανισότητα). Αν για παράδειγμα όλο το εθνικό εισόδημα ήταν συγκεντρωμένο σε 1 άτομο ο συντελεστής θα ισούταν με 1 ή 100%. Το 2020 ο συντελεστής Gini αυξήθηκε κατά 0,4% σε σχέση με το

2019, φτάνοντας το 31,4%. Το 2020 δε, ήταν η πρώτη χρονιά που ο συγκεκριμένος δείκτης αυξήθηκε, μετά από τρία χρόνια συνεχούς μείωσης.

Πίνακας 12
Δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini)

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
33,5	34,3	34,4	34,5	34,2	34,3	33,4	32,3	31,0	31,4

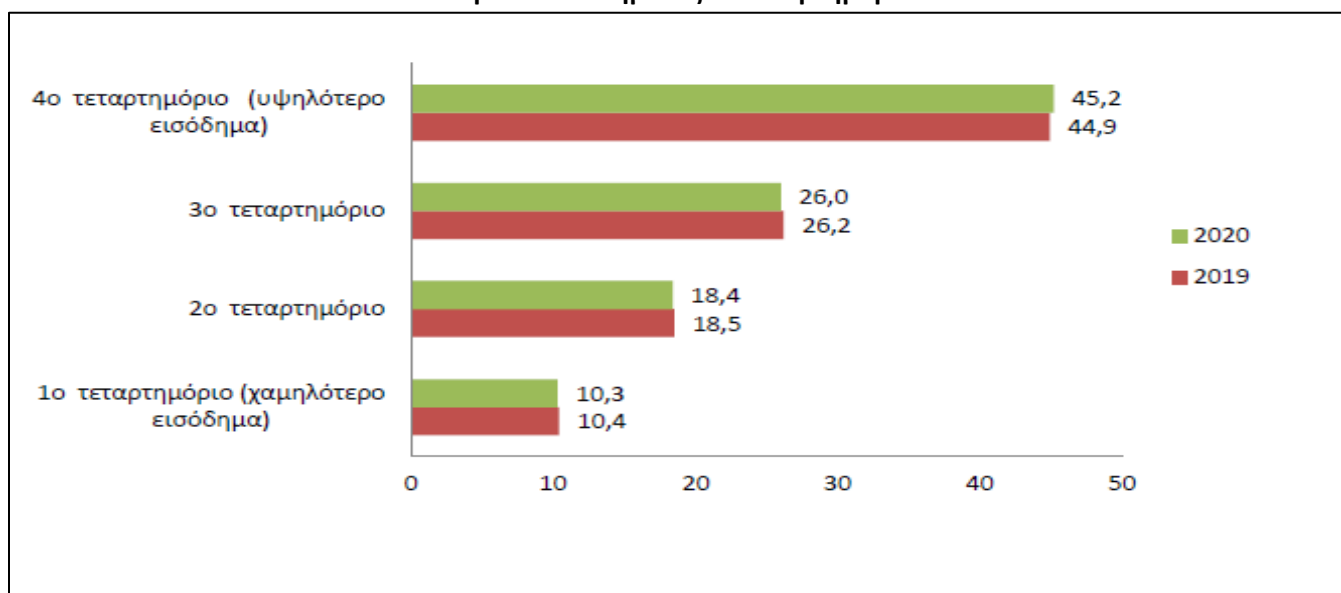
Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Η όξυνση των ανισοτήτων το 2020 αποτυπώνεται και στην εξέταση των εισοδηματικών κατηγοριών βάσει τεταρτημόριων. Τα τεταρτημόρια εκφράζουν το ποσοστό του συνολικού εθνικού εισοδήματος που κατέχει κάθε ένα από τα τέσσερα ίσα τμήματα του πληθυσμού, αφού κατατάξουμε τα άτομα του πληθυσμού σε αύξουσα σειρά με βάση το εισόδημά τους.

Ξεκινώντας από το τεταρτημόριο με το υψηλότερο εισόδημα παρατηρούμε ότι από 44,9% του πληθυσμού το 2019, αυξήθηκε σε 45,2% το 2020. Συρρίκνωση αντίθετα παρατηρήθηκε στα δύο ενδιάμεσα τεταρτημόρια, που εκφράζουν τα μεσαία εισοδήματα: από 26,2% το 2019 σε 26,0% το 2020, το τρίτο (υψηλότερο) τεταρτημόριο και από 18,5% το 2019 σε 18,4% το 2020 το δεύτερο (χαμηλότερο) τεταρτημόριο. Στην άλλη άκρη του εισοδηματικού φάσματος, το χαμηλότερο τεταρτημόριο, είδε το μερίδιό του εισοδήματός του να μειώνεται οριακά: από 10,4% το 2019 σε 10,3% το 2020. Και αυτός ο δείκτης επομένως βεβαιώνει ότι υπάρχει δυσανάλογη αύξηση του πλούτου σε σχέση με την μείωση της φτώχειας.

Γράφημα 19

Μερίδιο εισοδήματος σε τεταρτημόρια

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Συμπεράσματα

- Από την προηγηθείσα ανάλυση προκύπτει ότι στην αγορά εργασίας της Ελλάδας, από την περίοδο των μνημονίων μέχρι σήμερα, έχει διαμορφωθεί ένα επίπεδο χαμηλών μισθών ειδικά όσον αφορά στον κατώτατο μισθό.
- Σε όρους πραγματικού μισθού, λαμβάνοντας δηλαδή υπόψη το επίπεδο των τιμών της χώρας, η Ελλάδα βρίσκεται σημαντικά κάτω από τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης και μόνο χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που ενσωματώθηκαν στην ΕΕ μετά τις τελευταίες διευρύνσεις έχουν χαμηλότερους κατώτατους πραγματικούς μισθούς.
- Επιπροσθέτως στην Ελλάδα παρατηρείται μεγάλη ανισότητα μεταξύ των αποδοχών των εργαζομένων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό και τον μέσο όρο μισθών στην οικονομία.
- Παρά το χαμηλό αυτό επίπεδο μισθών στη χώρα η παραγωγικότητά της ελληνικής οικονομίας τόσο σε όρους προϊόντος ανά εργαζόμενο όσο και σε όρους εργατικού κόστους – παραγωγής μειώνεται συστηματικά.
- Φαίνεται λοιπόν πως ο χαμηλός κατώτατος και μέσος μισθός δεν ώθησε την παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητά της. Υποθέτουμε ότι ο σημαντικότερος παράγοντας για την μεγάλη μείωση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας είναι η μεγάλη αποεπένδυση που συντελείται στην ελληνική οικονομία από την κρίση του 2008 έως και σήμερα.
- Δεδομένου ότι η ελληνική οικονομία είναι μία μικρή και σχετικά κλειστή αγορά, θεωρούμε ότι μία αύξηση του κατώτατου μισθού εντός των δυνατοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων θα είχε μάλλον θετικά πολλαπλασιαστικά οφέλη στην εγχώρια ζήτηση και κατ' επέκταση στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.
- Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι σοβαρές δυσκολίες που αντιμετώπισαν μεγάλοι κλάδοι της ελληνικής οικονομίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας και συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό εργαζομένων που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό ή ημερομίσθιο (πχ ο κλάδος της εστίασης).
- Τέλος, ο πληθωρισμός που παρατηρείται τους τελευταίους μήνες έχει διαμορφώσει ένα υψηλότερο επίπεδο τιμών που εκτιμάται ότι θα διατηρηθεί απομειώνοντας περαιτέρω τα εισοδήματα. Ως εκ τούτου μια αύξηση του κατώτατου μισθού στα επίπεδα του πληθωρισμού είναι αναγκαία ως μέτρο καταπολέμησης της φτώχειας. Κάτι που δεν συνιστά πραγματική αύξηση του κατώτατου μισθού.

Πηγές

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (2019) Έκθεση ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ 2019 για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (2020) Έκθεση ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ 2020: Ψηφιακός μετασχηματισμός και μικρές επιχειρήσεις, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (2021), Ο αντίκτυπος της πανδημίας στις μικρές επιχειρήσεις, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

Mankiw N.G, Taylor P. M, (2017) «Οικονομική (Μακροοικονομική), 3η Έκδοση, εκδόσεις Τζιόλα, Θεσσαλονίκη.

Peto, R. (2012) Μακροοικονομική Θεωρία και Οικονομικοπολιτική Εφαρμογή. Εκδόσεις Προπομπός

Todaro M. P., Smith St. C. (2014) Οικονομική της Ανάπτυξης, Εκδόσεις Τζιόλα, 12η Έκδοση

World Economic Forum, Global Competitiveness Report, διάφορα έτη.

United Nations, Human Development Report, διάφορα έτη.

European Commission (2022), European Economic Forecast, Winter, institutional Paper 162, February

Υπουργείο Οικονομικών (2021), Εισηγητική έκθεση προϋπολογισμού 2022, Νοέμβριος

Ελληνική Στατιστική Αρχή (2021α), Εμπορικές συναλλαγές της Ελλάδας: Δεκέμβριος 2021, δελτίο Τύπου, Πειραιάς 9 Φεβρουαρίου.

Ελληνική στατιστική Αρχή (2021β), Δείκτης τιμών καταναλωτή: Δεκέμβριος 2021, ετήσιος πληθωρισμός 5,1%, δελτίο Τύπου: Πειραιάς 13 Ιανουαρίου.

Ελληνική Στατιστική Αρχή (2021γ), Έρευνα εργατικού δυναμικού: Νοέμβριος 2021. Δελτίο Τύπου: Πειραιάς 19 Ιανουαρίου.

Ελληνική Στατιστική Αρχή (2021δ), Επάρκεια τροφής – έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών: έτος 2020, περίοδος αναφοράς εισοδήματος έτος 2019. Δελτίο Τύπου: 7 Οκτωβρίου.

Ελληνική Στατιστική Αρχή (2021ε), Οικονομική ανισότητα, έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών: Έτος 2020, περίοδος αναφοράς εισοδήματος έτος 2019, Δελτίο Τύπου: Πειραιάς 23 Σεπτεμβρίου.

Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων, Ετήσιες Εκθέσεις ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ 2021,2020,2019,2018.

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

imegsevee.gr

Αριστοτέλους 46,
10433

τηλ —

210 8846852

email —

info@imegsevee.gr